Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Redenen om niet te laten testen bij klachten

15 januari 2021; RIVM Corona Gedragsunit

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Deze samenvatting combineert de inzichten van de RIVM Corona Gedragsunit afkomstig uit vragenlijstonderzoeken Ronde 3 en Ronde 8 (samen met GGD'en en GGD GHOR Nederland), en vat inzichten samen op basis van de verdiepende memo Thuisblijven, testen en quarantaine (juli 2020).

De centrale vraag is: **Hoeveel van de mensen met corona-gerelateerde klachten laten zich testen, en zo niet, welke redenen geven ze daarvoor?** Met daarbij een vergelijking tussen inzichten uit Ronde 3 (mei 2020) en Ronde 8 (november 2020) en suggesties voor communicatie en beleid.

Vraagstelling: Hoeveel van de mensen met corona-gerelateerde klachten laten zich testen, en welke redenen geven mensen om zich niet te laten testen?

De hoofdbevindingen Ronde 8 (november 2020):

- Incidentie klachten: 38% van de deelnemers (N=24.164) geeft aan klachten te hebben (gehad) in de 6 weken voorafgaande aan het onderzoek. Daarvan geeft 57% (N=13.854) aan dat deze klachten nieuw zijn en (waarschijnlijk) niet komen door een langdurige onderliggende aandoening.
- Testen bij klachten: 58% (N=8.041) van de mensen met nieuwe klachten heeft zich daarvoor laten testen en 29% (N=2976) van de mensen die aangeven dat hun klachten (waarschijnlijk) door een onderliggende aandoening komen.

Redenen om niet te laten testen:

- 63% van de mensen noemt als reden dat ze heel milde klachten hebben, of dat hun klachten volgens hen niet voelen als een COVID-19 besmetting.
- 10% van mensen noemt een logistieke reden, zoals teststraat bereikbaarheid, beschikbare tijdstippen om een afspraak te maken, of de wachttijd tot uitslag. 5% denkt dat de test onprettig is.

Verschillen in redenen om niet te laten testen met Ronde 3 (mei 2020):

- Er zijn geen nieuwe redenen gegeven waarom mensen zich niet laten testen.
- In november 2020 lijken meer mensen die niet willen testen hun nieuwe klachten toe te schrijven aan milde klachten of een andere oorzaak (bijv. "Ik heb een loopneus door de kou"). Dit heeft mogelijk te maken met de associatie tussen verkoudheid en winter.

Inzichten voor communicatie om testen te stimuleren:

- Benadruk dat veelvoorkomende (winterse) verkoudheidsklachten, zoals een loopneus, ook symptomen van COVID-19 kunnen zijn en dat testen uitsluitsel kan geven.
- Geef aan dat veel mensen (nu ongeveer 1:10) met (milde) klachten positief testen in de teststraat.
- Mensen zijn vanaf het begin, en dus ook al bij milde klachten (zeer) besmettelijk. Belangrijk daarom om mensen op te roepen om bij milde klachten niet af te wachten maar zich te laten testen en thuis te blijven. Hierbij geldt dus dat 'even aanzien' – hoe logisch ook in andere situaties – bij COVID-19 niet de juiste aanpak is.
- Leg uit dat als men eerder negatief getest is met vergelijkbare klachten, dit niet betekent dat latere klachten ook geen COVID-19 kunnen zijn.

- Leg uit dat *direct* laten testen helpt om je te isoleren en het virus dus niet door te geven aan vrienden, familie en collega's (en dat zij het op hun beurt weer aan een grote groep doorgeven).
- Overweeg het communiceren van de norm dat meer dan 90% het (heel) erg zou vinden anderen te besmetten.
- Benadruk dat men ook met een onderliggende aandoening COVID-19 kan krijgen en dat het ook dan belangrijk is om te laten testen bij klachten, om te voorkómen dat je anderen besmet.
- Gebruik visuele communicatie om duidelijk te maken wat de effectiviteit van testen is, waarom het zo snel mogelijk testen en isoleren bij klachten zo belangrijk is, en hoeveel besmettingen dat op termijn kan schelen.
- Overweeg regelmatige reminders en/of het opsturen van een aantrekkelijke informatieposter die mensen thuis op kunnen hangen en die als cue kan dienen. Elke week hebben andere mensen klachten en een effectief communicatiemoment kan de cue zijn waarom mensen zich dan laten testen.

Resultaten

Hoeveel mensen gaven aan corona-gerelateerde klachten te hebben?
In vragenlijst Ronde 8 geeft 15% (N=9.811) van de mensen aan nu (op het moment van invullen van de vragenlijst) minstens één corona-gerelateerde klacht te hebben (verkoudheidsklachten zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn, hoesten, benauwdheid, verhoging of koorts, of plotseling verlies van reuk en/of smaak zonder neusverstopping). 57% van deze mensen geeft aan dat dit waarschijnlijk ('dit weet ik heel zeker' of 'waarschijnlijk wel') door een onderliggende aandoening komt.

Ook gaf 22% van de mensen aan in de afgelopen 6 weken (sinds het invullen van de vorige vragenlijst) klachten te hebben gehad (N=14.353), maar nu niet meer. Onder deze groep geeft 33% aan dat dit waarschijnlijk ('dit weet ik heel zeker' of 'waarschijnlijk wel') door een onderliggende aandoening kwam.

In totaal zijn er dus 24.164 mensen met klachten op dit moment of die sinds de vorige vragenlijstronde klachten hadden (38% van het totaal aantal respondenten). Daarvan wijt 43% dit aan een onderliggende aandoening en 57% zegt dat deze klachten nieuw zijn en (waarschijnlijk) niet door een onderliggende aandoening worden veroorzaakt.

Hoeveel mensen met of zonder klachten lieten zich testen?
Van de mensen zonder klachten in Ronde 8 (N=39.618), laat 4% (N=1.570) zich testen: dat is 12% van het totaal aantal mensen dat zich laat testen (N=12.622). Het is onbekend waarom deze mensen zich zonder klachten hebben laten testen. Pas vanaf 1 december en dus pas na Ronde 8, konden mensen zonder klachten, maar die wel risico hebben gelopen op een besmetting, zich laten testen (RIVM).

Onder mensen met corona-gerelateerde klachten (N=24.164) liet 46% zich testen. Van de mensen die dachten dat hun klachten door een onderliggende aandoening kwamen (N=10.310), liet 29% zich testen. Onder mensen die denken dat de klachten niet door een aandoening worden veroorzaakt (N=13.854) ligt dit percentage hoger (58%, N=8.041). Dit betekent dat 42% van de mensen die denken dat hun klachten niet door een onderliggende aandoening komt, zich toch (nog) niet laat testen. 2% (N= 97) wil wel een afspraak maken of heeft dit al gedaan, maar de test heeft nog niet plaatsgevonden.

Als mensen zich niet laten testen, waarom dan niet?
Als mensen aangaven klachten te hebben die waarschijnlijk niet door een onderliggende aandoening komen en zich (nog) niet hebben laten testen, werd hen gevraagd wat de reden daarvoor was.

Tabel 1 Aanvinkbare redenen om niet te testen voor mensen met nieuwe klachten (meerdere antwoorden mogelijk)

	Klachten nu (n=1.961)	**Klachten in afgelopen 6 weken (n=3.839)**
Ik wil nog een afspraak maken	54 (3%)	-
Ik heb een afspraak gemaakt, maar die moet nog plaatsvinden	43 (2%)	-
De teststraat is voor mij niet goed bereikbaar	64 (3%)	136 (4%)
Ik kan niet terecht, of niet op een tijdstip dat mij uitkomt	22 (1%)	170 (4%)
Het duurt te lang tot ik een uitslag van de test heb	31 (2%)	161 (4%)
Testen levert mij niks op (ik word er niet beter van)	146 (7%)	247 (6%)
Ik heb hele milde klachten (denk geen corona te hebben)	1188 (61%)	2.443 (64%)
Ik ben bang voor de gevolgen als de testuitslag positief blijkt te zijn	32 (2%)	68 (2%)
Ik denk dat de test erg onprettig is	138 (7%)	172 (4%)
Het is niet nodig want ik heb nu restklachten (na-effecten) van het coronavirus	136 (7%)	84 (2%)
Anders, namelijk…	614 (31%)	1.347 (35%)

We zien dat de meeste mensen het hebben van milde klachten (‘denk geen corona te hebben’) als de voornaamste reden aangeven om zich niet te laten testen (63%). Ook noemt 10% van de mensen praktische barrières (beschikbare tijdstippen voor afspraken, bereikbaarheid van de teststraat, tijd tot uitslag duurt te lang) en noemt een klein deel dat de test hen niets zou opleveren (effectiviteitsrespons) (7%) of dat ze denken dat de test onprettig is (5%).

Verder selecteerde 34% de optie ‘Anders, namelijk…’ (N=614) (N=1.347). Uit de codering van deze antwoorden blijkt dat de grote meerderheid van de mensen een risico inschatting maakt waarbij ze testen (nog) niet nodig vinden. Hierbij denkt men aan de kans om besmet te zijn geraakt (‘mensen in omgeving negatief getest/ik zie weinig mensen’) en de ernst van de klachten: van de mensen die zich niet lieten testen noemt 39% dat hun klachten waarschijnlijk geen corona zijn, maar door iets anders komen (‘dit heb ik altijd in de winter’). Ook noemt 18% van de mensen dat hun klachten te mild zijn (‘alleen maar een loopneus’), en 13% ‘kijkt het eerst nog even aan’ of had klachten die snel over waren.

We zien een opvallend verschil tussen mensen die aangeven nu klachten te hebben en mensen die aangaven in de afgelopen 6 weken klachten te hebben gehad. Zo geven mensen die in de afgelopen 6 weken klachten hadden, vaker aan het ‘eerst even aan te kijken’ of dat klachten al voorbij waren tegen de tijd dat men terecht kon voor een test. Ook komt een praktische barrière sterker naar voren in deze groep: twee keer zoveel mensen noemt dat men pas te laat terecht kon. Dit komt mogelijk doordat de wachttijd voor een test op het moment dat de vragenlijst werd

afgenomen korter is dan het was in de 6 weken voordat de vragenlijst werd afgenomen. Als laatste noemt deze groep vaker als reden dat de test niet nodig zou zijn omdat men zelf besloot om binnen te blijven ('ik hoefde toch nergens heen') of al in quarantaine zat.

Zijn redenen om niet te testen verschoven sinds mei 2020 (vragenlijst ronde 3)?
Vanaf 1 juni werd testen mogelijk voor iedereen met (milde) klachten. In Ronde 3 (27 mei – 1 juni) is deelnemers gevraagd naar de intentie om te testen. Onder mensen die toen aangaven nu klachten te hebben (N= 6.756) gaf 28% aan gebruik te willen maken van een test, 55% niet, en 17% wist het niet. We vroegen mensen vervolgens naar de redenen daarvoor (open tekstvak; N= 3.689).

In de memo Thuisblijven, testen en quarantaine (juli 2020) kwam naar voren dat mensen testen lijken uit te stellen totdat klachten verergeren ('even aanzien'). Veelgenoemde redenen om niet te testen zijn dat mensen hun klachten niet ernstig vinden, klachten niet anders voelen dan anders ('ik heb wel vaker een loopneus'), en dat 4 op de 10 mensen met klachten niet van plan waren om zich te laten testen omdat ze hun symptomen toeschrijven aan onderliggende aandoeningen (bijv. hooikoorts, astma).

Bij een vergelijking tussen de open antwoorden in Ronde 3 en Ronde 8 valt op dat er geen nieuwe redenen genoemd worden en mensen dus vergelijkbare redenen opgeven. Mensen in Ronde 8 geven wel vaker aan dat hun nieuwe klachten waarschijnlijk niet door corona komen ("mijn loopneus komt gewoon door de kou")[1]. Dit verschil heeft mogelijk te maken met de associatie tussen verkoudheid en winter.

Ook geven mensen in Ronde 8 wat vaker aan niet te testen omdat het hen niks oplevert (van 2% naar 4%) ('niet nodig', 'verandert niks aan mijn gedrag'), dat de test niet betrouwbaar is (van 1% naar 3%) of omdat men al eens getest is (vaak met dezelfde klachten) en een negatieve testuitslag heeft ontvangen (van 4% naar 5%). Net als in Ronde 3, geven slechts enkelen aan al corona gehad te hebben en daarom niet te testen.

Gedragsinzichten voor communicatie en beleid

Kennis & motivatie (risicoperceptie): Het blijft lastig om te herkennen wanneer een klacht kan duiden op een COVID-19 besmetting en het nodig is om te testen bij klachten. Het hebben van milde klachten is de meest voorkomende reden bij mensen om zich niet te laten testen. Ook worden klachten vaak toegeschreven aan een andere oorzaak ('ik heb vaker een loopneus, het is winter').

Ook vindt een klein deel van de mensen dat een test doen hen niet genoeg op zou leveren (effectiviteitsrespons), of dat men al eens (negatief) getest is (vaak met dezelfde klachten) en het daarom niet nodig acht (opgegeven redenen, nov 2020).

Dit weegt op tegen andere zaken: mensen willen anderen niet besmetten. Bijna de helft van de mensen (45%) acht het (zeer) waarschijnlijk dat zij het virus aan

[1] In Ronde 3 konden mensen in de vragenlijst niet selecteren of ze dachten dat hun klachten (waarschijnlijk) door een onderliggende aandoening kwamen. In Ronde 8 was dit wel het geval. In de open antwoorden werd het hebben van een onderliggende aandoening als reden om niet te testen dus vaker genoemd. Om Ronde 3 met Ronde 8 te kunnen vergelijken hebben we de mensen die onderliggend lijden als reden gaven uit uit de open antwoorden verwijderd, om zo de andere open antwoorden met elkaar te kunnen vergelijken. Er is alleen gekeken naar de frequentie van de open antwoordcategorieën, niet naar of Ronde 3 en Ronde 8 door dezelfde mensen is ingevuld en dat hun opgegeven reden veranderd is.

anderen doorgeven als ze zelf besmet zouden zijn en bijna iedereen (92%) vindt het (heel) erg om het virus door te geven aan iemand anders (regressieanalyse, Naleven van quarantaine en isolatie advies, okt 2020). Bovendien is het percentage mensen met klachten dat positief test in de teststraat, erg hoog (1:10 ongeveer test positief). Door het benadrukken van de collectieve, en niet de individuele motivatie om te testen (men wil anderen namelijk niet besmetten) kan winst worden behaald.

Fysieke omgeving en voorzieningen:
Een klein deel van de mensen geeft aan dat ze denken de test niet prettig te vinden, dat de teststraat niet goed te bereiken is of dat ze niet (op tijd) terecht konden (opgegeven redenen, nov 2020). Ook weten we dat hoe effectiever en makkelijker mensen het naleven van de adviezen vinden, hoe vaker men thuisblijft en/of test (Thuisblijven, testen en quarantaine, regressieanalyse, juli 2020). Er zou dus nog enige winst te halen zijn met snellere uitslagen, of een betere toegankelijkheid van de testlocatie (bijvoorbeeld het gebruik van een testbus in de wijk).

Inzichten voor communicatie:

- **Klachtherkenning:** Het blijf voor veel mensen lastig om de inschatting te maken wanneer testen nodig is en symptomen kunnen duiden op COVID-19. Benadruk dat veelvoorkomende (winterse) verkoudheidsklachten, zoals een loopneus, ook symptomen van COVID-19 kunnen zijn en dat laten testen uitsluitsel kan geven.
- **Kans positief:** Geef aan dat veel mensen (nu ongeveer 1:10) met (milde) klachten positief testen in de teststraat.
- **Niet uitstellen:** Mensen zijn van het begin, en dus ook al bij milde klachten (zeer) besmettelijk. Belangrijk daarom om mensen op te roepen om bij milde klachten niet af te wachten, maar zich te laten testen en thuis te blijven. Hierbij geldt dus dat 'even aanzien' – hoe logisch ook in andere situaties – bij COVID-19 niet de juiste aanpak is.
- **Herhaalklachten:** Leg uit dat als men eerder negatief getest is met vergelijkbare klachten, dit niet betekent dat latere klachten ook geen COVID-19 kunnen zijn.
- **Effectiviteit:** Leg uit dat direct laten testen helpt om je te isoleren en het virus dus niet door te geven aan vrienden, familie en collega's (en dat zij het op hun beurt weer aan een grote groep doorgeven). Elke tijdig opgespoorde besmetting kan zo een heel groot aantal besmettingen over 3 maanden voorkomen. Communiceer ook terug aan de bevolking hoeveel besmettingen er middels testen, BCO en isoleren zijn voorkomen.
- **Norm:** Overweeg het communiceren van de norm dat meer dan 90% het (heel) erg zou vinden anderen te besmetten.
- **Onderliggende aandoening:** Benadruk dat het lastig is om zelf te bepalen of een klacht duidt op een COVID-19 besmetting of door een onderliggende aandoening komt. Ook met een onderliggende aandoening kan men COVID-19 krijgen en is het belangrijk om te laten testen bij klachten, om te voorkomen dat je anderen besmet.
- **Visueel:** Probeer niet alleen woorden te gebruiken om de effectiviteit van testen duidelijk te maken, maar ook visueel te communiceren waarom het zo snel mogelijk testen en isoleren bij klachten zo belangrijk is en hoeveel besmettingen dat op termijn kan schelen.
- **Herhaling:** Omdat elke week andere mensen klachten hebben en een effectief communicatiemoment de cue kan zijn waarom mensen zich dan laten testen, overweeg regelmatige reminders en/of het opsturen van een

aantrekkelijke informatieposter die mensen thuis op kunnen hangen die als cue kan dienen. Die poster kan ook sleutelinformatie bevatten over de andere basisregels die complexer zijn en waar mensen niet persoonlijk over geïnformeerd zijn (hoe en wanneer de handen goed te wassen; hoe veilig een mondkapje te gebruiken; etc.).

Opstellers:
Jet Sanders, Anne Buitenhuis, Colene Zomer, Floor Kroese, Janneke Elberse, Marijn de Bruin

Meelezers:
Riny Janssen, Daphne van Wees, Alcira de Vries, Paul van Beek, Antonia Verweij, Marijn Stok, Marcel Scholten, Mariken Leurs

Bronnen:
de Bruin, M., Elberse, J., Verweij, A., Zonneveld, M., Gorter, A. (2020). Thuisblijven, testen en quarantaine. RIVM Corona Gedragsunit, Bilthoven

Sanders, J., Kroese, F, de Bruin, M., Zomer, C., Buitenhuis, A., Albers, L., van der Vliet, N., Verweij, A., den Hertog, F. (2020) Naleven van quarantaine en isolatie advies, RIVM Corona Gedragsunit, Bilthoven